

FAPTE DE NECREDINȚĂ SĂVÂRȘITE DE BOIERI MOLDOVENI. PRIBEGIA

Alexandra-Marcela POPESCU¹

În decursul veacurilor XV-XVII, o parte însemnată din boierimea moldovenească a fost învinuită că a încercat să-și înlăture domnul din fruntea țării, prin ridicarea unui alt vlăstar domnesc sau, mai târziu, a unuia dintre ei. Vina lor, considerată cea mai gravă în epocă, a fost numită hiclentie², adică înaltă trădare, pentru că își călcau credința față de domnul aflat în scaun, când căutau să-l înlocuiască. În istoriografia vremii, faptele pe care aceștia le-au săvârșit sunt doar enumerate³, cu toate că documentele și cronicile abundă în detalii în privința lor. Astfel, pentru o mai bună cunoaștere a fenomenului hiclentiei, se cere un studiu amănunțit al isprăvilor înfăptuite de „ruda cea aleasă”⁴ împotriva domnului aflat la cârmuirea țării. În numărul anterior al acestei reviste am prezentat pâra la Poartă⁵, iar în rândurile următoare ne-am propus să tratăm un alt act de trădare, anume pribegia boierilor moldoveni în țările vecine.

Pribegia, termen întâlnit în izvoarele epocii⁶, semnifică fuga mai marilor țării peste hotare, la vreme de primejdie. Însă, aceasta devenea act de hiclentie când boierii domnului, după încercarea de a-l înlătura, își părăseau moșiile, pentru a-și salva viața sau, în unele cazuri, pentru a continua să completeze împotriva lui. De asemenea, calea pribegiei era luată și de cei

¹ Școala Gimnazială Bârnova, comuna Bârnova, jud. IAȘI.

² *Carte românească de învățătură*, ediție critică, coord. Andrei Rădulescu, București, 1961, p.175.

³ *Istoria dreptului românesc*, vol. I, responsabil de volum Vladimir Hanga, secretar științific și coord. teh.: L. P.Marcu, București, 1980, p.437; V. Hanga, *Istoria dreptului românesc. Drept cutumiar*, Iași, 1993, p.103-104.

⁴ Termen folosit pentru a-i desemna pe boieri în pravila lui Vasile Lupu (*Carte românească de învățătură*, p.174).

⁵ A. M. Popescu, *Fapte de hiclentie săvârșite de boieri moldoveni. Pâra la Poartă*, în *CercIst*, S. N., XXVII-XXIX (2008-2010), 2011, p.115-126.

⁶ Grigore Ureche, *Letopiseșul Țării Moldovei*, ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P.P.Panaitescu, București, 1955, p.200, 209.

care, aflând de venirea unui domn potrivit în fruntea țării, căutau să se adăpostească peste hotare, așteptând „sfârșitul lucrului”. Astfel, fugarii ieșeau de sub autoritatea domnească și nu se supuneau judecății sale. Potrivit mărturiilor vremii, cârmuitorii nu puteau admite ca marii boieri să fie pribegi, nu doar de teama că vor uneli împotriva lor, ci și din nevoia țării. Am crede că vodă, odată ajuns în scaunul domnesc, era suveranul tuturor moldovenilor, iar boierii pribegi, fiindcă aveau moșii în țară, deveneau supușii săi și cădeau sub învinuirea de hiclenie, dacă nu reveneau, la chemarea domnului, în Moldova.

Încă din veacul al XV-lea, cei care se știau vinovați față de vodă, „au început a-și prinde caii, să fugă care încotro or putea”⁷. Cronicile vremii amintesc, mai cu seamă, numele boierului fugar, țara aleasă pentru adăpost, data și motivul părăsirii locului de baștină. Se regăsesc totuși și câteva amănunte răzlețe, care descriu „gătirea” pentru o astfel de călătorie, făcută la nevoie. Spre exemplu, aflând de revenirea în fruntea țării a lui Aron vodă (1592-1595), Nestor Ureche s-a prefăcut, față de Oprea armașul, că este fidel domnului, dar și-a învățat gazda să spună, a doua zi, că este plecat la moșie. Numai că boierul „noaptea, noaptea toată și zioa, toată zioa, fugându, au ieșit pre la Soroca în Țara Leșască”⁸. Se înțelege că pregătirea pentru pribegia peste hotare s-a făcut în timp scurt și nici nu a fost însoțit de vreo rudă sau vreun apropiat. De altfel, și drumul a fost parcurs în mare grabă, de teama de a nu fi urmărit și prins de slugile domnului.

Această categorie de slujbași, cunoscuți sub denumirea de „gonași”⁹, treptat, a crescut ca număr¹⁰, probabil odată cu înmulțirea boierilor cu gânduri de pribegie și pare să se fi specializat, căci mulți fugari au încăput pe mâinile lor¹¹. Totuși nici cei învinuiți de hiclenie nu s-au lăsat mai prejos, fiindcă „gătirea” pentru o asemenea călătorie a început să se facă în mare taină, cu trimiterea înainte a unor „străji”¹², care să le dea de veste în cazul apropietii slujbașilor domnului sau, chiar, să înlătore alte pericole din calea lor. Câteodată, dacă erau ajunși de gonași, cutezau să se lupte cu ei¹³, fiindcă

⁷ I. Neculce, *Opere. Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, ediție critică și studiu introductiv de G. Ștrempel, București, 1982, p.253.

⁸ Grigore Ureche, *op. cit.*, p.209.

⁹ I. Neculce, *op. cit.*, p.266, 340, 371. Gonașii aveau menirea inițială de a-i prinde pe oamenii simpli, care își părăseau satele din cauza dărilor grele.

¹⁰ *Ibidem*, p.343.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, p.345.

¹³ La 1683, în vremea lui Gheorghe vodă Duca, mulți boieri au luat calea pribegiei peste hotare. „Și i-au agiunsu gonașii, lepcanii, în Codrul Herței, și s-au bătut cu dînsăi, și nu le-au putut strica nimică” (*Ibidem*, p.266).

prinderea lor ar fi fost urmată de osânda pentru hiclentie, adică moartea prin decapitare și confiscarea averilor¹⁴. Astfel, fuga peste hotare a devenit cel mai frecvent fapt de necredință săvârșit¹⁵, pentru că era o cale de salvare a vieții, existând posibilitatea, ca peste ani, să se obțină iertarea din partea cârmuitorului și, chiar, să-și recapete avutul¹⁶.

E drept că viețuirea printre străini nu era deloc ușoară, fiind destul de costisitoare. Totodată, gândindu-se la soarta moșilor părăsite, unii boieri erau nevoiți să le vândă, atunci când se aflau pe meleaguri străine. Spre exemplu, Ana, nepoata lui Alexandru vodă Lăpușneanu, soția lui Vasile Ciolhanschi, a dat lui Costea Bucioc paharnic, la 13 februarie 1611, satul Bubulești pe Prut, din ținutul Dorohoi, pentru 500 de zloți, după ce a văzut că „n-avem putere a ține acel sat”¹⁷, de acolo, de la Camenița¹⁸. Pribegii plecați în goană, fără rude, rămâneau cu „inima strânsă” pentru cei de acasă. De aceea ei au căutat, în astfel de momente, să se „gătească” mai temeinic și să-și trimită soțiile, mai înainte¹⁹, ba chiar și unii dintre copiii²⁰. Fără îndoială că au încărcat și câteva care cu bunuri necesare traiului, precum haine scumpe, argintării²¹ și alte lucruri de valoare. Celelalte avuții, care nu puteau fi luate, le doseau în țară, pe la prieteni, „după cum iaste obiceiul celui fugar

¹⁴ *Istoria dreptului românesc*, vol. I, p.438.

¹⁵ *Ibidem*, p.437.

¹⁶ A. M. Popescu, *Hiclentia, fenomen politico-social, în Moldova medievală* – teză de doctorat, Iași, 2011, p.206-211.

¹⁷ „Adecă eu Ana, fata Măricăi, nepoata răpousatului Alexandru vodă, giupăneasa giupănului Vasile Ciolhanschi și cu feciorii miei anume: Ionașco și Pătrașco și Mariia, mărturisim cu cestu adevărat al nostru zapis, tâmplându-se atăți amestecături și valuri în țara Moldovei, cându au venit Batâr Gabâr vevoda Ardealiului, de-au scos pre măriia sa, pre Radu vodă den Țara Muntenească, și să vie să scoată și pre măriia sa Costandin vodă den Țara Moldovei și după moartea giupănumiu Vasile Ciolhanschi, eu am eșit în Țara Leșească cu cuconii mie la priiatinii noștri, rămasu-mi-au un sat anume Bubulești pre Prut, aproape de Ștefănești, în ținutul Dorohoiului, care sat mi-au fost cumpărărtură [...]. Deci, tâmplându-se priiatenul nostru aicea la Camenița, dumnealui giupănul Coste Băcioc paharnic cel mare și văzindu noi că n-avem putere de a ține acel sat [...] mi l-au plătit acel sat” (*DIR*, A, Moldova, vol. III, veacul XVII, București, 1954, p.6-7, nr. 8).

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ I. Neculce, *op. cit.*, p.272-273.

²⁰ *Ibidem*, p.339; *Letopisețul Țerei Moldovei de la domniea lui Istrati Dabija V. V. până la a treia domnie a lui Mihail Racoviță V. V. atribuită lui Nicolai Muste, dieacu stare de Divanu (1662-1729)*, în *Cronicele României seu Letopisețele Moldaviei și Valahiei*, tomul III, a doua edițiune, publicată de Mihail Kogălniceanu, București, 1874, p.21.

²¹ Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron vodă încoace și Poema Polonă*, în *Opere*, ediție critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice și glosar de P.P.Panaiteșcu, vol. I, București, 1965, p.137.

a ascunde”²². Cu toate acestea, slujbașii domnului, trimiși să ridice averea pribegilor, s-au dovedit destoinici și au reușit să adune, din urma lor, mulți bani, odoare, haine și „bucate”²³. Mărturiile documentare arată că unii voievozi, precum Constantin Duca (1693-1695), aveau obiceiul să-și achite o parte din datorii cu strânsura pribegilor²⁴.

În decursul veacurilor XV-XVII hiclenii par să se fi îndreptat, mai cu seamă, spre Polonia²⁵, dar au fost prezenți numeroși fugari moldoveni și în Muntenia²⁶, Transilvania²⁷, la Poartă²⁸ sau chiar în Rusia²⁹. Cei care aveau de gând să ajungă la mai marii turcilor, cu pâra contra domnului, alegeau drumul spre Focșani³⁰. Motivele invocate, prin care s-a justificat pribegia lor, fac referire la atitudinea cârmuitorului țării față de mai marii supuși și au fost maiestuos creionate în *Letopisește*: frica de mânia domnului³¹, „de multe nevoi”³², „de grele dăjdi și prepusuri”³³, „de răotățile” lui³⁴, „de groaza lui”,

²² I. Neculce, *op. cit.*, p.352.

²³ Duca vodă (1693-1695) a trimis slujbași să adune averea lui Bogdan hatman și a lui Iordache Ruset: „Și le adusără și giupânesăle în Iași, și le prinde vătăji de-i muncie, și femeile și feteli slujnice din casă, le bate să spuie bani și odoară și haine mistuite și bucate ce-avusesă” (*Ibidem*). Ceva mai înainte, în anul 1612, Ștefan Tomșa II a dat poruncă unui dregător mărunț „să ia averea boierilor pribegi de pe la mânăstiri și de pretutindenii, pe unde aveau în țară” (*DIR, A, Moldova, XVII/4, București, 1956, p.132, nr. 171, 1617 aprilie 4*).

²⁴ Lupu, fiul lui Gavrilă, l-a amăgit pe Constantin vodă Duca în 1693, „că-i țara bogată și-i mulțime de bucate a boierilor pribegi, a lui Bogdan ș-a lui Iordachie; are de unde să plătească datoria ce face” (I. Neculce, *op. cit.*, p.349).

²⁵ Grigore Ureche, *op. cit.*, p.135; *Ibidem*, p.158-159, p.199-200; Miron Costin, *op. cit.*, p.7; *Ibidem*, p.26, p.91; I. Neculce, *op. cit.*, p.199; *Ibidem*, p.236, 266, 287, 288, 305, 346; *DRH, ., Moldova, vol. III (1487-1504)*, întocmit de Constantin Cihodaru, Ioan Caproșu, Nistor Ciocan, București, 1980, p.252, nr. 129 (1493 martie 15).

²⁶ Miron Costin, *op. cit.*, p.31-32; I. Neculce, *op. cit.*, p.212; *Ibidem*, p.274, 288, 294, 297, 337, 371, 382; *DIR, A, Moldova, XVI/1, București, 1951, p.453, nr. 412 (1546 aprilie 8)*.

²⁷ I. Neculce, *op. cit.*, p.272, 288.

²⁸ Miron Costin, *op. cit.*, p.86; I. Neculce, *op. cit.*, p.212.

²⁹ N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p.435; *DRH, A, Moldova, vol. I (1384-1448)*, întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu, L. Șimanschi, A. Oțetea, D. Prodan, București, 1975, p.237, nr. 168 (1437 februarie 24).

³⁰ I. Neculce, *op. cit.*, p.420-421.

³¹ Cozma Șarpe a pribegit în Polonia, la 20 martie 1523, de frica lui Ștefăniță vodă (Grigore Ureche, *op. cit.*, p.135).

³² *Ibidem*, p.158.

³³ I. Neculce, *op. cit.*, p.342.

³⁴ Grigore Ureche, *op. cit.*, p.199-200; Miron Costin, *op. cit.*, p.7.

„de lăcomia ce ave”³⁵. Vina pentru adăpostirea locuitorilor de seamă ai țării pe meleaguri străine, potrivit cronicarilor de obârșie boierească, o purta domnul și nicidecum boierii lipsiți de credință.

Mulți boieri fugeau peste hotare înainte ca domnul, numit de la Poartă, să ajungă în țară, fie că se știa cu vreo vină față de acesta, fie că îi cunoșteau firea aspră și se temeau de el³⁶. Una dintre atribuțiile caimacamilor era aceea de a-i opri pe marii supuși să ia calea pribegiei³⁷. La sfârșitul veacului al XVI-lea, Aron vodă (1592-1595) avea să-l trimită înainte pe Oprea armașul cu poruncă către Nestor Ureche, lăsat să păzească scaunul domnesc, să prindă și să închidă câțiva boieri, până la venirea cârmuitorului³⁸. Lupu Bogdan hatmanul, numit caimacam de cumnatul său, Antioh Cantemir (1705-1707), s-a îngrijit chiar să-i întoarcă în țară pe boierii fugari, asigurându-i că nu vor fi osândiți, pentru faptele lor, de către noul domn³⁹.

Cu toate acestea, pribegii își cunoșteau bine faptele și nu-și părăseau moșiile fără vreun motiv bine întemeiat, căci traiul pe meleaguri străine nu era ușor, ducând, de cele mai multe ori, la ani de sărăcie⁴⁰ sau, chiar, la moartea lor departe de neamuri și moșii⁴¹. Au fost cazuri când boierii nu au fost feriți de mânia domnului nici în țara de refugiu. Alexandru vodă Lăpușneanu (1552-1561), prin dese scrisori la Poartă și la regele polon, a obținut osânda cu moartea pentru vrăjmașii săi, aflați în hotarele Regatului Polono-Lituanian, precum Iosif Veveriță, Drăghici Spancioc, Ion Moțoc și voievodul lor⁴². Un asemenea sfârșit l-au avut, în anul 1615, Toader Boul vistier, Nechifor Beldiman logofăt și Gavril Sturza hatman, care au izbutit să fugă în Muntenia și de aici la Poartă, dar au fost prinși de „ceaușii împărătești” și dați pe mâna domnului⁴³. Totuși, astfel de evenimente se întâmplau destul de rar, iar părăsirea locului de baștină era de preferat, atunci când cădea asupra capetelor lor învinuirea de hiclenie.

³⁵ I. Neculce, *op. cit.*, p.266.

³⁶ *Ibidem*, p.371-372.

³⁷ V. Al. Georgescu, P.Strihan, *Judecata domnească în Țara Românească și Moldova (1611-1831)*. Partea I. *Organizarea judecătorească*, vol. I (1611-1740), București, 1979, p.169.

³⁸ Grigore Ureche, *op. cit.*, p.208.

³⁹ I. Neculce, *op. cit.*, p.455.

⁴⁰ „Vinit-au atunci și Miron logofătul din Țara Leșască, foarte scăpat, și l-au avut Cantemir-vodă în milă și în cinste” (*Ibidem*, p.305).

⁴¹ *Ibidem*, p.290.

⁴² I. Corfus, *Documente privitoare la istoria României culese din arhivele polone. Secolul al XVI-lea*, [vol. I], p.229-231, nr. 120; *Ibidem*, p.231-232, nr. 121; p.232-233, nr. 122; p.233-235, nr. 123; p.235-238, nr. 124; p.238-239, nr. 125.

⁴³ Miron Costin, *op. cit.*, p.32.

Mulți dintre pribegi s-au întors, mai târziu, cu capetele plecate în fața domnului și au reușit să obțină iertarea, pentru faptele săvârșite⁴⁴. La 1653 „fugișă Mihalcea Hâncul la turci. Ce agiugându Ștefan-vodă cu bani la pașea de Silistra, l-au prinsu pașea și l-au trimis în obedzi la Ștefan-vodă. Și l-au iertat și l-au pus armaș al doilea”⁴⁵. Cu toate acestea, nu toți pribegii erau numiți în vreo dregătorie, fiindcă „cinstea” le rămânea pătată, însă averea putea fi, în cea mai mare parte, recuperată⁴⁶. Dumitrașco vodă Cantacuzino (1684-1685), lipsit de boieri de seamă și nevoit să-și consolideze domnia, a trimis „cărți în toate părțile, să-ș vie cineș la locurile sale, că de la puternica împărăție sînt toții ierțați, oricine ce greșeală ar hi făcut”⁴⁷. Numai că iertării domnești i se suprapune, în acest caz, iertarea sultanului, pentru a convinge pribegii că, odată întorși în țară, nu vor fi trași la răspundere de vreo vină, fiind sub ocrotirea Porții. Amestecul turc în raporturile dintre vodă și supușii săi nu era benefic pentru niciuna dintre părți, ci era doar un câștig al sultanului, dar țara nu putea fi ferită de primejdii, când mai marii supuși se aflau peste hotare. Nicolae vodă Mavrocordat (1711-1715) s-a văzut nevoit „să-i dea moșiile boiarilor celor ce sint la Moscu și alte lucruri multe”⁴⁸ lui Lupul Costachi vornicul, care se afla în Muntenia, de teama de a nu-l pârâ la Poartă⁴⁹.

Cu toată milostenia domnească arătată, câțiva hicleni nu se întorceau degrabă acasă, căci, știindu-se cu mai multe greșeli, erau nevoiți să mai aștepte, până la venirea unui domn favorabil⁵⁰. Între ei se aflau și unii care continuau să comploteze împotriva cârmuitorului Moldovei, fie prin susținerea vreunui pretendent, fie prin „amestecuri” la Poartă⁵¹. Tocmai din

⁴⁴ I. Neculce, *op. cit.*, p.385, 340; Tratatul de pace încheiat între Moldova și Polonia, la 4 mai 1518, prevedea reguli precise privind soarta pribegilor: „[...] dacă s-ar întâmpla ca să fugă boier sau slugă sau supușii noștri, la Măria sa Regele Sigismund, sau în țările lui sau la oricare din supușii Măriei sale, acesta își va cere pace și îndurare de la Noi singur, prin sine sau prin mijlocirea Măriei sale Regelui Sigismund, prietenul nostru, și dacă-și va dobândi pace și îndurare de la Noi, să-i fie slobod și de bunăvoie a se întoarce la Noi, la Domnul său și în Țara noastră a Moldovei. Iar dacă nu ar avea iertare de la Noi, atunci Măria sa regele Sigismund nu-l va ținea la sine și nici la supușii săi și nici să nu întârzie în țările Măriei sale, nici pe față, nici în ascuns” (M. Costăchescu, *Documente moldovenesti de la Ștefăniță voevod (1517-1527)*, Iași, 1943, p.498, nr. 105, 4 mai 1518).

⁴⁵ Miron Costin, *op. cit.*, p.170.

⁴⁶ I. Neculce, *op. cit.*, p.377; *DIR*, A, Moldova, XVII/3, p.126-127, nr. 201 (1613 martie 30); XVII/4, p.245, nr. 306 (1618 martie 20).

⁴⁷ I. Neculce, *op. cit.*, p.288.

⁴⁸ *Ibidem*, p.635.

⁴⁹ *Ibidem*, p.636.

⁵⁰ *Ibidem*, p.290.

⁵¹ *Ibidem*, p.371-372.

această cauză domnul se străduia să-i adune în țară, pe lângă el. Dar, fuga boierilor era întrucâtva încurajată de atitudinea țărilor vecine, care-i adăposteau și, chiar, le sprijineau acțiunile lor împotriva domnului aflat în scaun. Suveranii din preajma Moldovei urmăreau să-și extindă influența asupra acesteia, fapt care se putea realiza și prin ajutorul dat pribegilor și pretendentului la tron aflat în mijlocul lor. Așa se face că unii domni, ajunși la această demnitate cu sprijinul oștilor străine, dar și al pribegilor moldoveni, au trebuit să fie supuși preacredincioși față de suveranii vecini, cât și voievozi binevoitori cu „ruda cea aleasă”, care i-a stat aproape. Nobilimea polonă, cu sau fără acordul regelui⁵², a contribuit, alături de boierii ajunși pe meleagurile lor, la ridicarea în scaunul Moldovei a lui Alexandru vodă Lăpușeanu (1552-1661)⁵³, Despot vodă (1561-1563)⁵⁴, a celor din familia Movilă⁵⁵ și, mai târziu, a lui Ștefan vodă Petriceicu (1672-1673, 1673-1674, 1683-1684)⁵⁶. Amestecul boierilor pribegi la ridicarea vreunui pretendent la tronul țării determina pătrunderea oștilor străine, care devastau ținuturile și prădau locuitorii, fiind greu de oprit de la astfel de jafuri. Totodată, desele încercări de înlăturare a domnului aflat în scaun au contribuit la instabilitatea domniei, alăturându-se parcă politicii Porții, care nu dorea creșterea puterii acesteia. Totuși, sultanul nu vedea cu ochi buni intervenția străinilor în Moldova și trimitea, în ajutorul lui vodă, o seamă de tătari și turci.

În veacul al XVIII-lea un rol însemnat în ajutorul dat pribegilor l-au avut domnii Țării Românești. Spre exemplu, confruntat cu fuga în masă a marilor supuși, Constantin vodă Duca (1700-1703) a obținut un firman de la Poartă ca să-i ridice pe boierii adăpostiți în Muntenia⁵⁷. Astfel, Constantin vodă Brâncoveanu, domnul din țara vecină, a organizat la Focșani o mare

⁵² Uneori regele nu era de acord ca supușii săi să se implice la ridicarea vreunui domn în Moldova, de teama de a nu strica pacea cu turcii (Grigore Ureche, *op. cit.*, p.161).

⁵³ „Înțelegându aceasta boiarii carii fiindu pribegi în Țara Leșască ce s-au lucrat în Moldova, degrabu s-au adunat cu toții de au sfătuit în pripă și au afla cum au vreme prin-demină să-și margă la moșii. Și îndată au căzut după Sinevschii voevodul rusescu și hatmanul coroniei, ca să le dea ajutoriu, să vie în țară. Ce voevodul înțelegându-șu cu craiul, nimic nu au zăbovit, ci au strânsu oastea degrabă și au purces spre țară. Cî sfātuindu-să boiarii pribegi carii era acolo, ca să nu vie fără cap, au rădicat domnu pre Petrea stolnicul, în Terebulea și i-au pus nume Alexandru-vodă, pe carile l-au poreclit Lăpușeanul și l-au ales pribegii dintru sine. Și au intratu în țară cu oastea leșască, pre cuvântul boiarilor celor de țară, ce trimisese mai denainte vreme la pribegii în Țara Leșască, că să vie fără zăbavă cu cap, că ei vor sili să să curățească de Ștefan vodă, cum s-au și întâmplatu” (*Ibidem*, p.159).

⁵⁴ *Ibidem*, p.161.

⁵⁵ Miron Costin, *op. cit.*, p.7-9, 15, 17, 21, 24-26, 31, 74.

⁵⁶ I. Neculce, *op. cit.*, p.223-287.

⁵⁷ *Ibidem*, p.420.

întrevedere între munteni și moldoveni, unde s-au făcut jurăminte că boierii, odată întorși, nu vor avea nimic de îndurat din partea cârmuitorului⁵⁸. Totuși, nu i-a dat pe toți în seama lui Duca vodă, ci a scos un alt firman de la turci și i-a reținut la el pe cei care erau mult prea vinovați față de acesta și se temeau că vor fi osândiți la moarte⁵⁹. În această vreme fuga boierilor la munteni a ajuns să fie frecventă, încât cârmuitorii Moldovei se vedeau nevoiți să ceară sprijinul puterii suzerane pentru a-i readuce în țară și a stăvili atât pâra împotriva lor, cât și amestecul voievozilor vecini. Intervenția Porții cu siguranță nu se făcea fără însemnate cheltuieli din partea domnului, care, de fapt, erau împlinite tot din avuția țării. Acel firman de ridicare a pribegilor aflați în Muntenia obținut de Duca vodă trebuie să fi costat câteva pungi grele de bani, încât se poate spune că pribegia boierilor ducea la sărăcirea țării.

Pribegia boierilor, după cum s-a arătat, era, de obicei, precedată de fapte de hiclenie împotriva domnului și era determinată de frica de mânia acestuia, care avea drept să-i pedepsească. O parte dintre ei continuau să comploteze peste hotare și tocmai din acest motiv vodă căuta să-i aducă în țară, unde puteau fi atent supravegheați. În afara Moldovei ei se adunau, adesea, în jurul vreunui pretendent, strângeau oaste străină și permiteau amestecul suveranilor vecini la alegerea cârmuitorului. Așadar, pribegicii îi puteau urma alte acte de necredință. Fuga lor avea ca scop imediat salvarea vieții cu posibilitatea de a obține, mai târziu, iertarea din partea domnului, fie de la cel față de care au greșit, fie de la alt voievod. Averea acestora, demult încăpută pe mâini străine, putea fi, în mare parte, recuperată, însă cinstea neamului și dregătorii de seamă erau mai greu de recăpătat. Prin urmare, pribegia a fost săvârșită mai des în veacurile XVII-XVIII, obligând cârmuitorii să ia măsuri pentru chemarea boierilor în țară, în vederea consolidării domniei. Fuga peste hotare a mai marilor țării aflată la „împărăție” arăta întrucâtva nereușita voievodului de a se impune în fața supușilor. Asemenea „pârei la Poartă”, pribegia era un act de hiclenie care presupunea mari cheltuieli din partea domnului, pentru a-i aduce pe fugari în țară, dar și din partea boierilor, pentru a călători și a viețui peste hotare.

⁵⁸ *Ibidem*, p.421.

⁵⁹ *Ibidem*; N. Muste, *Letopisețul Țerei Moldovei...*, în *Cronicile României...*, vol. III, p.28-29 și *Cronica Ghiculeștilor. Istoria Moldovei între anii 1695-1754*, text grecesc însoțit de traducerea românească, cu prefață, introducere, glosar și indice, ediție îngrijită de N. Camariano și A. Camariano-Cioran, București, 1965, p.9-11.

Deeds of disloyalty undertaken by Moldavian boyars. Errancy⁶⁰**Abstract**

The punishment for deeds of disloyalty, whatever their nature, was the same: death through beheading and confiscation of the wealth. This tough reprimand determined the traitors to save their life by running away, hoping that they will return as soon as possible in the country, to regain possession of their alienated lands. This means that in most cases errancy was a sequel of boyars' prior deeds, in tight connection with these, but considered a deed of treason, by denying the Prince's authority and failing to subject himself to the Prince's judgment. Already in the 15th century, the "wrong" ones followed the path of errancy on foreign lands, this way of escaping the danger becoming the most frequent deed of disloyalty undertaken but often forgotten by the Prince.

⁶⁰ Rezumat tradus de Coralia Costaş.